

<https://helda.helsinki.fi>

Ilmastotoimijuuden edistäminen utopiapedagogiikan avulla

Nieminen, Tuomas

Gaudeamus
2022

Nieminen , T , Soinnunmaa , P T & Rajala , A 2022 , Ilmastotoimijuuden edistäminen utopiapedagogiikan avulla . julkaisussa T Halonen , K Korhonen-Kurki , J Niemelä & J Pietikäinen (toim) , Kestävyyden avaimet : Kestävyytieteen keinoin ihmisen ja luonnon pyyhteiseloön . Gaudeamus , Sivut 247 250 . < <https://www.gaudeamus.fi/teos/kestavyuden-avaimet/> >

<http://hdl.handle.net/10138/355583>

unspecified
publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

ILMASTOTOIMIJUUDEN EDISTÄMINEN UTOPIAPEDAGOGIIKAN AVULLA

Tuomas Nieminen, Pihla Soinnunmaa & Antti Rajala

Parolan lukiossa Kanta-Hämeessä käynnistyi keväällä 2021 pilottiprojekti, jossa keskitytään nuorten ilmastotoimijuuden vahvistamiseen utopiapedagogiikan avulla. Projekti, joka on tätä kirjoitettaessa edelleen käynnissä, on osa Itä-Suomen yliopiston ja Helsingin yliopiston tutkimushanketta ”Konkreettien utopioiden pedagogiikka: Nuorten toimijuus ja ilmastoaktivismi opetuksessa”. Hankkeessa utopiat viittaavat menetelmään, jonka avulla pohditaan radikaalejakin vaihtoehtoja nykyisille elämäntavoille. Utopiat tarjoavat visioita toisenlaisista todellisuuksista, jotka voivat olla niiden kaukaisuudesta tai epätodennäköisyydestä huolimatta mahdollisia. Utopiapedagogiikka kannustaa kyseenalaistamaan vallitsevia käytäntöjä ja toimintatapoja sekä kokeilemaan vaihtoehtoisia tapoja järjestää asiat.

Parolan lukion projektin taustalla on nuorten huoli ilmastonmuutoksesta sekä pyrkimys aktivoita nuoria yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Projektin ensimmäiseen vaiheeseen osallistui 10–15 ilmastotoimijuudesta kiinnostunutta nuorta eri vuosikursseilta. He tulivat mukaan projektiin juuri oman kiinnostuksensa vuoksi. Sitten projektin on vakiintunut pysyväksi osaksi Parolan lukion toimintaa ja kerännyt suosiota tasaisesti.

Utopiapedagogiikan mukaisesti nuoria kannustettiin harjoittamaan itsenäistä, omaperäistä ja epäsovinnasta vaihtoehtojatella. Lukio-opinnoissa ei utopioita juuri hyödynnetä eikä nuoria välttämättä rohkaista vaihtoehtoisten tulevaisuuksien suunnitteluun ja konkreettiseen tavoitteluun huolimatta siitä, että yhteiskunnallinen osallistuminen koetaan muutoin tärkeäksi. Utopioiden avulla voidaan käsitellä moraalisia, elämäntavo- ja yhteiskuntapoliittisia kysymyksiä, joihin vastaaminen voi olla nuorille haastavaa mutta samalla erittäin palkitsevaa. Projektissa kuljetaan utopioiden tutkimisesta ja kehittelystä askel askeleelta kohti vaihetta, jossa nuorten yhdessä valitsevat

parhaat ideat toteutetaan konkreettisesti näkyvän ilmastotoimijuuden muodossa.

Projektin aluksi tiedostettiin, että ilmastotoimijuus voi olla erilaista eri yhteyksissä. Projektissa tavoitellaan yhteisöllistä ilmastotoimijuutta, jolla on vaikuttavuutta monella eri tasolla omasta lukiosta lähikuntiin ja globaalille tasolle asti. Nuorilla on tahtoa olla mukana levittämässä ilmastosanomaa, mutta he kaipaavat ohjausta ja sparrausta. Työskentely projektissa on suunniteltu joustavaksi ja kaikille lukioyhteisön jäsenille avoimeksi. Projektin pääosassa ovat nuoret: opettaja huolehtii lähinnä käytännön puolesta, kuten ryhmätoiminnan ohjauksesta ja aikataulutuksesta.

Nuoret kokevat pystyvänsä parhaiten vaikuttamaan oman lähiympäristönsä asioihin, kun taas globaali muutos vaatisi isompaa joukkovoimaa. Näin ollen valtaosa hahmotelluista toimenpiteistä koskettaa ensisijaisesti nuorten omaa lukiota ja paikallisyhteisöä. Parolan lukiossa tehty strateginen suunnittelutyö kestävän kehityksen edistämiseksi on saanut projektista arvokasta tukea.

Kevätlukukaudella 2021 projektissa organisoitiin kaksi kuuden oppitunnin mittaista työpajapäivää. Niissä nuoret ideoivat konkreettisia pieniä tai suurempia ilmastotekoja, joilla osoittaa näkyvää ilmastoaktiivisuutta, vahvistaa ilmastotietoisuutta ja inspiroida muita nuoria mukaan vaikuttamaan. Työpajapäivät yhdistelivät teoriaa ja käytännön ilmastotoiminnan sisältöjä. Ohjelma sisälsi videoiden katselua, kirjoitustehtäviä, keskusteluharjoituksia sekä ryhmätyöskentelyä. Työpajapäiviin osallistui useampia lukion ulkopuolisia henkilöitä taiteen, tieteen, yhdistystoiminnan ja kansalaisaktiivismin kentiltä. Vierailijoilta nuoret saivat tar Kempaa tuntumaa ilmastokriisiin tieteelliseen tutkimusperustaan ja ilmastotoimintaan eri areenoilla.

Ensimmäisessä työpajassa opiskelijat tutustuivat erilaisiin utopioiden määritelmiin ja historiallisiin kuvauksiin ja käsitelivät tekstiotteita niin klassisesta utopiakirjallisuudesta kuin nykyaikaisesta utopiatutkimuksestakin. Lisäksi nuoret ideoivat erilaisia ilmastotoimijuuden tapoja keskittymättä vielä yksityiskohtiin. Toisessa työpajapäivässä nuoret karsivat osan ensimmäisen vaiheen ideoista pois. Jäljelle jäi kolme pääteemaa: kasvisruoka,

kierrättäminen ja ruokahävikki. Kustakin pääteemasta nuoret esittivät vähintään kolme konkreettista toimenpidettä, joita he lähtivät edistämään projektin jatkuessa syksyllä 2021. Nuoria kiinnostaa erityisesti se, miten heidän ehdotuksiinsa suhtaudutaan ja miten he onnistuvat vaikuttamaan päättäjiin ja näiden motivaatioon toimia ilmaston puolesta.

Nuorille on tärkeää antaa ilmastokriisin keskellä toivoa ja kiintopisteitä, joita kohti suuntautua. Koulun tulisi tarjota nuorille toivon lisäksi rohkaisua taistella arvojensa ja näkemystensä puolesta ilman pelkoa tuomitsemisesta, lannistavasta kritiikistä tai vähättelystä. Yhtä lailla tärkeää on tutkia utopioiden kautta hyvän elämän, yhteiskunnan ja kestäväen elämänmuodon perusteita. Projekti onkin osoittautunut nuorille arvokkaaksi mahdollisuudeksi vahvistaa omaa minäpystyvyyttä sekä jakaa ilmasto- huoleen liittyviä tunteita ja ajatuksia. Lisäksi nuoret ovat kokeneet yhteenkuuluvuuden ja sosiaalisen osallistumisen tunteita. Onnistuneen toimijuuden katsotaankin syntyvän myönteisessä, dialogisessa yhteydessä toisiin ihmisiin.

Työpajoissa nuoret ravitsivat ja ravistelivat omia ja toistensa näkemyksiä ilmastotoimijuudesta. He kertoivat, että projekti oli synnyttänyt myönteisiä tulevaisuudenkuvia synkkien ilmastoennusteiden rinnalle. Myös utopiapedagogiikan käyttöä kiiteltiin. Tilaisuus ilmastoon liittyvien asioiden ja huolten jakamiseen koettiin tervetulleena, vaikka omien toimien onnistuminen ja vaikuttavuus edelleen mietittyvätkin. Tiedon jakaminen ei yksinään tunnu enää nuorille riittävän, vaan he uskaltavat vaatia myös koululta konkreettista toimintaa, jonka avulla ilmastonmuutoksen herättämät tunteet muunnetaan rakentaviksi ja vaikuttaviksi ilmastoteoiksi.

Tuomas Nieminen työskentelee filosofian, psykologian, evankelis-luterilaisen uskonnon ja elämäkatsomustiedon opettajana Parolan lukiossa. Hän valmistelee väitöstyötään opettaja-aktivismista Tampereen yliopistossa ja on mukana "Konkreettien utopioiden pedagogikka" -hankkeessa tutkijan ja kenttäopettajan rooleissa.

Pihla Soinnunmaa on väitöskirjatutkija Helsingin yliopistossa "Konkreettien utopioiden pedagogiikka" -hankkeessa. Hän toimii myös Kudelma-verkostossa sekä ympäristökasvattajana.¹³⁶

Antti Rajala, FT, on kasvatustieteiden dosentti, joka työskentelee Suomen Akatemian tutkijatohtorina Oulun yliopistossa. Rajala johtaa "Konkreettien utopioiden pedagogiikka" -tutkimushanketta.¹³⁷
